

Riksbanken bör fokusera mer på stabilitet

Svenska Dagbladet den 1 oktober 2017

Politiska meriter och laster har figurerat i debatten om utnämningen till riksbankschef, som till slut har resulterat i att Stefan Ingves får förlängt mandat. Mindre är sagt om att den miljö inom vilken penningpolitiken verkar markant har ändrats sedan Stefan Ingves först tog över rodret för elva år sedan. Framgent är det effekter av den teknologiska utvecklingen som kommer att bli allt mer tongivande. Men hur stor är egentligen insikten bland dem som bestämmer om vad detta innebär?

Centralbankerna kommer steg för steg att bli varse att digitaliseringen har ritat om spelplanen för inflationstrycket i världsekonomin. I ett nyligen publicerat tal antyder USA:s centralbankschef Janet Yellen att man kan ha överskattat det långsiktiga inflationstrycket i ekonomin. Vad är det som är på väg att ske?

Inflationen påverkas förstås av många faktorer som inte har med teknologi att göra. Men digitaliseringen kommer med allt större kraft leda till en mer dämpad löneutveckling för breda grupper. Sambandet mellan arbetskraftsbrist och stigande löner kommer ingalunda att försvinna, men det kommer i allt högre grad att främst gälla mindre grupper med särskilt efterfrågad kompetens. För att erhålla en god löneutveckling på längre sikt räcker det inte att hålla jämna steg med robotarna; det kommer att krävas avsevärt mer.

Redan nu är automatiseringen av arbete i full sving även inom kvalificerade tjänster. Och det finns inga tecken på att sysselsättningsnivån har tagit skada. I stället förändras arbetsinnehållet, vilket premierar dem som har hög kunskap och/eller social förmåga. Följden blir en allt starkare lönepolarisering på arbetsmarknaden ("winner-takes-all"). En högskoleutbildad tjänsteman som arbetar som mellanhand inom bank-, försäkrings- eller ekonomitjänster kommer i allt högre grad att behöva konkurrera med automatiserade tjänster som är tillgängliga till en låg kostnad dygnet runt, sju dagar i veckan.

En del nya digitala tjänster lider förvisso fortfarande av viss omognad i funktionalitet och användarvänlighet. Men det är bara en tidsfråga innan detta ändras, precis som skett på andra områden. Det är exempelvis såående hur automatgenererad text för några år sedan kunde ge ett något träigt intryck, men att det i dag i blindtester är svårt att skilja robottext från text skriven av mänsklig hand.

Också inom områden där människan inte direkt jobbar som mellanled kommer lönepressen att öka. Ibland upplevs självutcheckning inom detaljhandel och livsmedel som krånglig men inom en snar framtid kommer betalningar att ske automatiskt när man lämnar butiken (som exempelvis Amazon Go). Få konsumenter lär sakna att stå i en kassakö men följderna blir att många rutinjobb påverkas. Löneförhandlingar lär bli en uppförsbacke för dem som har jobb där robotarna konkurrerar. Lång erfarenhet kommer inte heller att ge ett tillräckligt skydd: Det gäller i stället att generera mervärde utöver vanligt rutinarbete, en utveckling som kräver vidareutbildning och bättre kunskap.

Vi är med raska steg på väg in i en era där priset för att halka efter på arbetsmarknaden blir allt högre. Även kvalificerat arbete som är svårt att automatisera kommer i många fall att utsättas för en allt högre grad av inter-nationell lönekonkurrens. Det kanske inte handlar om alla arbetsmoment inom en tjänst, men väl delmoment som kan skiljas ut och upphandlas på globala marknader.

Digitala plattformar möjliggör numera köp av även kvalificerade tjänster med en enkel knapptryckning. En av de största är Upwork, där det finns fler än 12 miljoner gigarbetare som kan utföra allt från datavisualisering till programmering. En svensk tjänsteman med "vanlig" kompetens kommer därmed delvis att bli utsatt för konkurrens från experter i andra länder, oavsett vad svenska fackföreningar gör eller om Riksbanken uppmanar arbets-givarna att värna inflationsmålet.

Ett sätt att se på utvecklingen är att den konkurrensutsatta delen av ekonomin växer i omfattning. Penningpolitiken ställs därmed inför helt nya prövningar. Utvecklingen förstärks av att den åldrande befolkningen leder till ändrade konsumtions- och sparbetendena. Arbetskraftsbrist vid stora pensions-avgångar snabbar på omställningen. Vill man ha en föräning om framtiden och betydelsen av strukturförändringar kan Japan studeras, landet med världens äldsta befolkning. Trots att Japan haft i princip nollränta sedan bubblan sprack i slutet av 1980-talet har BNP per capita utvecklats svagt. Löner ökar inte heller nämnvärt trots arbetskraftsbrist efter stora pensionsavgångar.

Det är varken önskvärt eller möjligt att med hjälp av räntan parera strukturförändringar från den teknologiska utvecklingen eller demografin: Förändringarna sker oavsett vilken penningpolitik som Riksbanken bedriver. Ytterst är det inte betydelsefullt om inflationsmålet är 2 procent, mätt med någon mer eller mindre smart delmängd av konsumentprisindex. För att motivera Riksbankens fortsatta oberoende är det i stället centralt att målet för penningpolitiken ökar förutsägbarhet och stabilitet i ekonomin. Hanteringen härvidlag har brustit under senare år.

Mårten Blix